

Cuprins

DINTR-O „MEMORIALISTICĂ” A REPORTAJULUI

Răsfoind o colecție	7
O călătorie retrospectivă printre umbre „istorice”	9
Odiseea „Maturului Corp”	12
Un „Rocambole” social?	15
Realitatea există independent de reporter	17
Reportajul – o identitate echivocă?	19
Plăsmuitorul de măști.	22
Găetan și Coana Leonida	25
Reportajul – „transplant” de viață în presă	27
Reportajele mele n-au uitat nimic	36
Prietenul meu, cizmarul	43
Un tablou retrospectiv al anului 1930.	47
Un șes răsturnat	49

REPORTAJE

SCENE DIN CAMPANIA ELECTORALĂ	53
„Cîte cabine ai făcut?”	53
„Cap de Fier”	55
Cu soarele nu te joci!	55
Cum a decurs votarea	58
Cum 8.000 devin 775	59

NOTE DE DRUM DIN MARAMUREȘ	62
Fabrica de capțâni	62
Chelnerița de la restaurantul cușer	66
„Nu plec în Abisinia!”	70
CINCI ZILE PRINTRE LEPROȘI	75
Lazaretul din ostrovul Dunării	75
Prima întâlnire	83
Azilul celor smulși din lume	91
„Jurnal contabil”	98
Un medic de omenie	101
Cimitirul leproșilor	106
Concluzii	110
ÎNTRE MIZERIE ȘI BOALĂ	112
Geanabeții din strada Luterană	115
Ochiul de sticlă	118
În jurul unei duble sinucideri	120
Cum sînt tratați nevoiașii	122
Și spitalele	124
Ce am văzut la spitalul Colentina	127
CASA CU STAFII!	135
Madam Dincă intră în scenă	142
Misterul se destramă	148
PATUL NR. 6	153
TRUSTUL CERȘETORILOR	175
Psihologia actului caritabil	176
Un trust al cerșetorilor	178
Școala pomanagiilor	181
Culisele cerșetoriei organizate. O vizită la Triaș	185
Chitră mă inițiază	192
În vizită la domnul Crețu	195
TRENUL-FANTOMĂ	204
Fotograful din Pașcani	210

Noaptea în trenul mixt.....	219
Simplă întâmplare într-o stație mică	227
Pățania fetei de la țară	233
ALI KADRI, „SULTANUL” DIN ADA KALEH.....	242
TRACTIRUL ȘI TROTUARUL.....	259
Rondul de noapte	259
A murit Sbonghici	264
Jurnalul unei razii.....	267
CEI PATRU GEMENI DIN PĂTÎRLAGELE.....	284
La cocioaba cu patru gemeni	288
Biografia unei mame cu zece copii.....	294
...Și a unui tată cu tot atîția.....	297
Concluzii	301
MĂRIREA ȘI DECĂDEREA CELUI MAI GRAS OM DIN ROMÂNIA	304
Povestea unei copilării	310
Epilog	318
MIRAJUL MOȘILOR	321
CIRCUL	329

CARNETE

Miniștri fără portofoliu.....	341
Bursa la 40 grade	343
Procesul Seletzki. O largă discuție în chestia faimosului cifru	345
Moartea lăutarului	347
Răzbunarea focului	351
„Sinuciderea cifrelor”	354
Clientul lustragiului	356
Nocturna Cîșmigiului	356
Haraciul golanilor	359
Unde sînt rîndunelele?.....	360

Vulturul Mitică	361
Semnele primăverii	363
<i>Postfață</i> (Lisette Daniel-Brunea)	367
<i>Referințe critice</i>	371

F. BRUNEA-FOX

Reportajele mele

1927-1938

Antologie, ediție îngrijită,
note și postfață de Lisette Daniel-Brunea

POLIROM
2020

Băiețașul a zbughit-o la capătul coridorului. Am prins un „cine-i?”, apoi un scîrțîit de ușă și o șoaptă. Între timp, „m-am aranjat” pentru circumstanță. Cravata binișor deviată, gulerul hainei semiridicat, pălăria pe ochi. Aventura nu cerea un reporter „ghigherl”.

Un glas de femeie din umbră:

— Doriți un pat?

Nu ne vedeam unul pe altul. Dialogam, ca într-un compartiment cu lampa stinsă, cu cineva intrat, pe întuneric, după pornirea trenului.

— Aș vrea o cameră, singur.

Mă pregătisem, după cum se observă.

— Păi n-am!... Mi-a rămas doar un pat...

O pauză. Mă lăsa să reflectez.

— Nu, o cameră vreau.

— Să întreb pe vecina... Mi se pare că dumneaei are. Stai să aduc o *lambă*.

Și dispăru invizibilă în camera ei, ca peste puțin să apară vizibilă, grație unei lămpițe de bucătărie, pe care o atîrnă de peretele coridorului, într-un cui care desigur servea de multă vreme unui asemenea scop intermitent. Culoarul nu se resimți nici în bine, nici în rău de mica lumină. Și nici femeia, pe care mi-o închipuisem așa cum se înfățișa acum în carne și oase (poate cu un decalaj de zece la sută în favoarea ei), adică uscățivă, zbîrlită și nițel ursuză.

— Stai puțin, s-o întreb pe vecină – mi-a spus fără să se uite prea investigator la mine. (Avea desigur practica privirii rapide și edificatoare. Sau pur și simplu n-o interesa „clientul” rezervat altcuiva.)

Cioc! Cioc!

— Care-i acolo?

— Caliopi! coană Sultano. E cineva care vrea odaia.

O ușă se deschise încadrînd în pervazul ei o femeie încă tînără, desculță și somnoroasă. M-a privit o clipă, s-a aplecat la urechea vecinei, i-a șoptit ceva și a reintrat în cameră, trăgînd ușa după ea.

— Îi pare rău, dar a dat-o. Dacă vrei s-o împarți cu încă o persoană... Te costă însă 120 lei...

— Mulțumesc. E scump. Cu atâtea parale în plus mă duc la hotel.

— De ce nu iei un pat la mine? E mai ieftin. Numai 60 de lei. Poftim să-l vezi.

Dar ușa odăii propuse era închisă cu lacăt. Coana Caliopi deveni nervoasă.

— Mînca-o-ar ciurma pe Lenuța! Măi Costele, dă fuga-n stradă și o cheamă!

Lenuța are un rost precis în îndeletnicirea asta ciudată. Acela de a recolta „pasagerii”. Pentru acest scop stă pe afară, la intrarea fundăturii, pînă izbutește să-și plaseze toate paturile. E o treabă sîcîitoare, penibilă și din cauza concurenței (are de luptat cu cinci „acățătoare”) – și din cauza poliției. Aceasta din urmă se pare că e mai puțin dură.

Iat-o și pe Lenuța. E o femeie mărunțică, îmbrăcată cu un vechi capot de barchet liliachiu cu puncte maro și umblă în tîrligi. Are tot capul bandajat. E numai vată, numai smocuri de vată evadate de sub cîrpa plumburie ce-i leagă fălcile, astupîndu-i un ochi, gîdilîndu-i nasul. Din această pricină strănută mereu. Mai e și răgușită. După cinci cuvinte tușește. O biată epavă ce-și cîștigă cu multe umilințe codrul de pîine și culcușul. Din datele ei biografice (mi le-a spus mai tîrziu) am reținut că are 36 de ani (pare de cincizeci), e originară din Tîrgoviște, unde în tinerețe a fost „madamă” și „altceva” la un mic hotel de voiajori de acolo. Pe acest „altceva” a mizat platzagentul cu mustăcioară neagră care a invitat-o la București, făgăduindu-i o „viață frumoasă”. (Tipul era de fapt, după expresia Lenuței, „un pește ordinar”.) Cei cîțiva ani de trotuar în aria Gării de Nord, cu cortegiul fatal – recluziunea, spitalul, privațiunile –, i-a plătit cu plămîni. Cunoscind cartierul, avînd și o experiență în acostarea clienților, coana Caliopi o folosește pentru negoțul ei nocturn.

— Ți-am spus, fă, să nu iei cheia de la lacăt cu tine – o întîmpină uscățiva.

— N-am luat-o, e la locul ei. Uite-o! – i-o arată Lenuța aplecîndu-se și băgînd mîna în gaura din josul peretelui (o fi scobit-o guzganii!), între pervazul ușii și podea.

— Am căutat-o și n-am găsit-o, să n-o mai bagi așa de adînc, auzi? Dacă picau ăia să-și ia paturile în primire? Să alerg mereu după tine?

— Nu vin, că le-am spus pe la zece. Lasă-mă, cucoană, să ies afară, că trebuie să sosească „403” și mai avem de dat un pat.

— Nu mai e nevoie.... Dumnealui vrea să-l ieie... Arată-i camera. Să vii să-mi spui.

Rămași singuri, am întrebat-o pe Lenuța, în timp ce cu lămpița desprinsă din cui mă preceda spre odaie:

— Cine-i 403 ăsta? M-ai făcut curios.

— Cine să fie, domnule? E trenul personal de Galați, cu sosirea la 9,45 în Gara de Nord. Dar ce ți-ai închipuit?

Și pentru prima oară i-am văzut gura smucită de un zîmbet scurt. O amuzase ignoranța mea.

Așa am aflat că mersul trenurilor ocupă un loc important în programul acestor îndeletniciri speciale. Nu toate trenurile, ci numai cele de noapte, cum m-am documentat ulterior, după „vizita” mea aici.

Fiecare gazdă posedă orarul trenurilor. Din toate anotimpurile, „Personalele” șonticăite care vin tocmai din marginea țării, vara, cu oameni murați de nădușeală; iarna, cu suman și ciubote scorojite, dacă-s din zona rurală, sau cu galoși rupți și palton uzat dacă sînt tîrgoveți.

Tăranul adus de o treabă la tribunal sau de o jalbă la „ăi mari”; șomerul fără familie; slujnica în căutare de stăpîn; vagabondul înzestrat excepțional cu gologanul culcușului – alcătuiesc clientela. Un pol! Numai un pol! Și 15 lei chiar, în perioadele de criză. Sau dimpotrivă, în perioadele de cerere excesivă, cînd pasagerii primesc să doarmă doi într-un pat.

— Nene! Pat bun și ieftin!

— Bădie, vin' să te culci la mine!

— Cumetre, odaie ieftină și caldă!

— Băiete, te las să intri, dar gologanii înainte!

Acum știu că nu numai fundătura asta a monopolizat traficul. În spatele străzii principale mai sînt o sumedenie de șandramale cu asemenea destinație.

*

— Asta-i odaia și ăla-i patul – mă luminează Lenuța cu vorba și cu lămpîța (ridicată *pro causa* deasupra capului). Nu mă așteptam la altceva. Încăperea (4 m pe 5) avea pereții văruiți, bagdadia idem, dar neprezentînd riscul unui cucui în scăfirlie dacă beneficiai de o statură sub doi metri și zece.

Ca mobilă, o masă cu lighean de tablă, o cană din același material și un scaun. Un singur scaun de utilitate universală, dacă îl raportăm la cele șase paturi; trei de o parte, trei de alta, despărțite printr-o cărăruie de 20 cm și între ele de intervale nedepășind 10 cm. O cergă model cazon le acoperea, însă nu destul de complet ca să nu lase vederii, la un capăt al patului, o fișie de cearceaf gri, iar la celălalt capăt dunga unei pernîțe de aceeași culoare. (Cu ce o fi fost umplută? Nu cu fulgi de gîscă, desigur.)

Despre dușumea nici o mențiune, avînd în vedere infimul spațiu liber oferit examenului. Din cît am putut constata, podeaua – firește neacoperită, roasă de vechime – suferise un recent contact cu apa. Nu din igienă, bănuiesc, ci ca să țină la distanță, deocamdată, pînă s-o usca, gîndacii negri. (Am remarcat cîteva exemplare refugiate în *no-man's-land*-ul de lîngă perete.)

Patul rezervat mie era al șaselea. Ultimul de la extremitatea încăperii, sub unica fereastră, utilă, la o adică, dacă n-o astupau niște scînduri. Inamovibile. N-am înțeles de ce coana Caliopi socotea că pasagerii n-au nevoie de aer sau de „clar de lună”. O fi știind dumneaei de ce...

„Atmosfera” (era să zic „comedia”) începuse să mă deprime. Devenise lugubră. Am încercat s-o îndulcesc cu o glumă.

— Faină cameră! Nici la palatul lui Vodă nu găsești așa ceva.

Nici un efect asupra Lenuței. Așezată pe patul de lângă ușă, cu lampa în mână, aștepta să mă decid. Profita, biata de ea, ca să se odihnească.

— Ei, ce zici? Rămii? mă întrebă cu o voce filtrată prin vată.

— Știu și eu? Nu s-ar putea să am eu singur camera? – am reluat obiecțiunea.

— Nu, că-s date patru paturi.

— Tocmai de aia, n-aș vrea să dorm cu alții... Înțelegeți dumneata... Nu-i cunosc... Nu știi cu cine ai de-a face...

— N-ai nici o teamă, îs oameni cumsecade!

— Îi știi?

— Nu-i știu... Pasageri! Ca dumneata...

— Dar al cincilea pat?

— *Dorm eu!*

Pauză. Caut alte argumente.

— Dar paturile sînt curate? Mi-e groază de păduchi de lemn.

— N-ai nici o grijă, chiar azi le-am curățat. Am dat cu gaz amestecat cu ardei. Uită-te și dumneata...

Suflecă pătura, dădu la o parte cearșaful și-mi prezentă mindirul de paie, așezat de-a dreptul pe grilajul de fier. Ce să vezi la lumina asta?

Altă pauză.

— Da' cu fereastra cum facem? S-ar putea să zăbovesc două-trei zile în București și cu obloanele astea, ziua, nu vezi nimic, nici ziarul nu-l poți citi.

— Ai vrea să rămîi mai mult? Îmi convine, dar numai noaptea.

— Și ziua unde stau?

— Te privește. Mă mir de dumneata, că te vād tînăr și curățel, că tocmai aici ți-ai găsit să tragi... N-ai și dumneata o rudă, un prieten... Dar la hotel de ce nu te duci? E adevărat că e mai scump... Te pomenești că stai prost cu banii....

Mă privi o secundă bănuitor, cu singurul ei ochi disponibil, și se ridică brusc în picioare. Auzise pesemne pașii coanei Caliopi, enervată de tratativele prelungite.

— Ei, te-ai hotărît? Spune repede, că mă grăbesc! Atîta profit am și eu... Nu mă pot culca pînă nu închiriez toate paturile. Mă dor și dinții... Tare aș vrea să dorm... Ei, ce faci?

— Bine, rămîn... Uite un aconto... Nu mi-e somn, mă duc să iau puțin aer și mă întorc.

Femeia, bucuroasă că a scăpat de corvoadă, mă conduce pînă la scară. Cu lampa.

— Aș vrea să-ți spun ceva, Lenuțo, vezi tu...

M-am prefăcut că mă codesc.

— Ce?

— Vezi tu, am plecat repede de acasă, eu îs din Tecuci, și mi-am uitat actele...

— Nu-i nimica, n-ai nici o grijă...

— Dacă-i vreo razie?

— Nu vine pe la noi... La noi nu-i nevoie de acte! Oricum, nu intra în vorbă cu nimeni și să nu vii tîrziu.

*

Să mă întorc? S-o las baltă? Am dat o raită prin cartier. Poate că îl găsesc pe Bîzu. M-ar scuti de restul escapadei. Îl presimt. Îmi aduce aminte de ceasurile petrecute cîndva la Azilul de noapte, de pe cheiul Dîmboviței... Promiscuitatea, vermina, scîrba...

Am bătut fără zor ulițele din raza Gării, pînă-n Grant. Am intrat în cîrciumi, unele încă animate, deși miezul nopții nu era departe. Am revăzut *capete* pe care le-aș recunoaște și peste douăzeci de ani. Din acelea ce se încrustează în memorie ca o stridie în faleză. Din galeria asta, imaginația recrutează mai tîrziu elementele menite să dea un ton și un anume colorit local literaturii amatoare de pitoresc brutal.

Cîrnu, *Tică cel frumos*, *Bibirache*, *Candriul* nu s-au născut prin generație spontanee. Între poreclă și existența lor e mai mult decît un hazard, decît jocul unei împrejurări inventive. Porecla e adevărata lor fișă de identitate. Nu cea din actul de naștere.